

Erstatning“. Dette er ikke en Bestemmelse, der haves overalt. Paa enkelte Omraader, som jeg nævnedes, haves den ikke, saaledes i den gamle engelske Sædvanerret, og i de tyske Grundlove, f. Eks. den preussiske, staar der kun Ordet „Erstatning“ uden videre Bestemmelse, og det samme er Tilfældet i Østerrig. Naar den højtærede Indenrigsminister i Gaar citerede en svejtsisk Afgørelse af dette Spørgsmaal, har han ganske vist Ret i, at der for et enkelt Kanton, nemlig Kanton Freiburg, staar en til Bestemmelsen i Grundlovens § 82 svarende Bestemmelse om „en retfærdig og fuldstændig Erstatning“. Men ellers er Udtrykket det, jeg nævnedes, „reasonable“, altsaa rimelig Pris og rimelig Erstatning, der tales om „rimelig Erstatning“ og „passende Erstatning“. Ligeledes tales der i Italien om „passende Skadesløsholdelse“. Dette er det afgørende i denne Sammenhæng, thi det er let at se, at det Princip, man har lyst i Kuld og Køn — ikke i Kraft af Formuleringen, men praktisk og faktisk ved Fastsættelsen af en Maksimalpris, som er under det vedkommende Producent kunde faa i det aabne Marked — vilde have været rigtigt, hvis der i Grundlovens § 82 havde staaet den østerrigske eller italienske Regel, den Regel, jeg før omtalte for et enkelt Omraade i engelsk Sædvanerret, nemlig hvis der havde staaet et Ord som „rimelig“ eller „passende“. Men det er klart, at den danske Grundlov ved netop at sige „fuldstændig“ vil have en anden Regel ind, vil have slaaet fast, at det skal være Samfundet, der bærer Tabet ved slige Foranstaltninger, ikke den enkelte Ejer.

Det er ejendommeligt at se, hvorledes den franske Regel føres igennem i Praxis. Ifølge fransk Domstolspraksis skal den Erstatning, der tilkendes ved Ekspropriation, være, som det hedder, proportionnée au sacrifice, qu' il a fait, staa i nøje Forhold til Offret, og i Overensstemmelse hermed mener man, at Ejeren maa have Lov til at faa sine Nyanskaffelsesudgifter dækket. Det vil altsaa sige, at han i et Tilfælde som dette skulde have en saa høj Pris, at han kunde købe en Erstatningsvare derfor — altsaa, som vi alle ved, en Vare, som i alt Fald ligger adskillige Kroner i Værdi over den Pris, der er fastsat —, og det oplyses af franske Jurister, at den parisiske Jury som Regel tager Værdien i Handel og Vandel, altsaa Salgsværdien, og dertil yderligere lægger et Tillæg af 8 pCt. I Belgien medregnes alle Omkostningerne ved ny Handel. Hvor der er Tale om fast Ejen-

dom, lægges der altsaa til Salgsværdien Notarhonorar og Gebyrer ved Køb af ny Ejendom og dertil en Række Udgifter for foreløbig Lejeafgift, Rum til Bohave o. s. v., o. s. v. Der er ogsaa Tale om Tab af Kundekreds i vedkommende Tid.

Jeg vender mig til engelsk Ret. Jeg talte før om engelsk Sædvanerret, jeg vender mig nu til de positive Lovregler, der er skabte ved Parlamentsakter. Disse indeholdt i de saakaldte Land Clauses Acts af 1845, 1860 og 1889, hvor Grundsatningen er, at al Skade, der er en direkte Følge af det ved Loven hjemlede Ejendomsindgreb, skal godtgøres, herunder ogsaa Tab af Kundekreds, og til den udfundne Salgsværdi skal der lægges et vist Procenttillæg, der i Almindelighed er 10 pCt. De ser altsaa, det er stadig dette, der gaar igen. Vedkommendes Formues status quo skal bevares, og det, man beskæftiger sig med i alle juridiske Undersøgelser, er, hvad der skal lægges til udover Salgsværdien, altsaa hvor der fordres fuldstændig Erstatning i de med Grundlovens § 82 analoge Tilfælde. Men ingen Steder har man tænkt sig Muligheden af at drøfte, hvorvidt der skulde ske Fradrag. Hvorledes gaar det nu her i Landet? Oprindeligt havde det danske Grundlovskast i den Paragraf, som svarer til den nuværende § 82, Udtrykket „tilsvarende“, altsaa der skulde gives en tilsvarende Erstatning, og dette blev af Grundlovskomiteen forandret til „fuldstændig“, fordi, som de sagde, dette Udtryk er klarere og benyttet i tidligere Lovforskrifter af lignende Indhold. Navnlige fremhævede Ordføreren den Tvetydighed, der var i Plakaten af 31. Juli 1801, hvor der var Tale om en „billig og fuldstændig“ Erstatning, hvilket peger i forskellig Retning: „billig“ peger, om jeg saa maa sige, nedefter, „fuldstændig“ peger opefter. For at komme bort fra Billighedsbegrebet over til Fuldstændighedsbegrebet, over til det, der pegede opefter, valgte Grundlovgiverne netop Udtrykket „fuldstændig“, og, som jeg siger, man pegede tilbage paa den bestemte Praxis, der havde udviklet sig her i Landet paa Grundlag af Forordningen af 5. Marts 1845. Jeg maa maaske med den højtærede Formands Billigelse læse et Par Linier op af den Forordning, men lad mig dog først nævne, at efter den Opfattelse, Professor Torp har gjort gældende af Ordet „fuldstændig“, skal Erstatningen omfatte ethvert virkelig økonomisk Tab, hvad enten det er en umiddelbar eller en blot middelbar Følge af Afstaaelsen. Endvidere maa